

Rola monarchii brytyjskiej we współczesnym świecie

W ogólnym, a jednocześnie podstawowym rozumieniu, rola to udział jednostki albo grupy ludzi, ewentualnie pewnego organu, instytucji w bliżej niezdefiniowanym zdarzeniu.¹ Innymi słowy, rola to do pewnego stopnia zaangażowanie jednego podmiotu w działanie innego. Co więcej, trzeba zwrócić uwagę na wagę wspomnianej partycypacji, jak również zajęte przez stronę stanowisko w konkretnej sprawie. Rola to działanie w jakimś charakterze, zmierzające do osiągnięcia postawionych celów. Działanie to może być nakierowane na jednostkę, zespół jednostek albo szeroko rozumiane dobro ogółu.

W naukach politycznych, rola rozumiana jest jako suma postaw i zachowań, zmierzających do celu, który w rozumieniu Roberta Dahla i Bruce'a Stinebrickner'a jest zdefiniowany w mniej lub bardziej konkretny sposób.² Zachowanie wówczas postrzegane jest jako aktywność jednostki albo ogółu społeczeństwa, przejawiająca się w regularnych działaniach, prowadzących do efektywnych zmian, rozwiązań. Jednocześnie, podjęcie określonych działań jest wymogiem stawianym przez rząd społeczeństwu, albo odwrotnie.

Właśnie tym drugim przypadkiem, tj. zachowaniami rządu Wielkiej Brytanii wobec społeczeństwa i jego oczekiwaniami m.in. będzie zajmował się ten rozdział. Rola monarchii brytyjskiej, a więc to, jakie działania podejmuje jako twórca państwowości i aktor na arenie międzynarodowej w dużej mierze uzależnione jest od Rządu i Opozycji Jej Królewskiej Mości. Niemniej, trudno mówić o roli monarchii brytyjskiej patrząc przez pryzmat jej rządu, a nie znając jego dokładnej definicji.

Na drodze historycznego rozwoju poszczególnych form państwowości, termin ten przybierał różne wyjaśnienia, skupione wobec niejednorodnych celów, stawianych przez reprezentacje poszczególnych systemów. W efekcie wypracowano definicję, która rząd przedstawia jako strukturę państwową, której celem jest wytyczanie polityki państwowej i zagranicznej oraz określanie zasad, na podstawie których wspomniane rodzaje polityk będą realizowane.³ Nie jest tajemnicą, że przynajmniej w teoretycznym założeniu, celem rządu jest przyjmowanie, a jednocześnie dostosowywanie kierunków polityki do celów społeczeństwa, wprowadzając i zachowując stabilizację, nie tylko społeczną, ale i gospodarczą.⁴

Tak więc, rząd jest strukturą, odpowiedzialną za kształtowanie państwa w rozumieniu tak administracyjnym, jak i społecznym. W momencie określenia charakteru uprawianej polityki,

¹ B. Dunaj, *Współczesny słownik języka polskiego*, Wyd. Langenscheidt, Warszawa 2007., s. 1546.

² R. Dahl, B. Stinebrickner, *Współczesna analiza polityczna*, Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa 2007., s. 66.

³ M. G. Roskin, et al., *Wprowadzenie do nauk politycznych*, Wyd. Zysk i S-ka, Poznań 2001., s. 55.

⁴ Ibidem., s. 62, 55.

wyznacza granice, w obrębie których nie tylko on, jako nadrzędny organ państwowości musi działać, ale zobowiązuje też inne podległe mu instytucje, tj. związki, grupy do ich przestrzegania. Jakiegokolwiek złamanie, a więc przekroczenie którejs z zdefiniowanej granicy, zmusza rząd do podjęcia działań, mających na celu zmuszenie do egzekwowania ustanowionych przez siebie praw. Jednocześnie, wyłania nam się jeszcze jedna kompetencja rządu, jako części systemu politycznego, niemal każdego rodzaju, tj. podsystemu. Rząd odpowiada za formy, zmuszające do przestrzegania określonych wcześniej reguł, mających na celu usprawnienie funkcjonowania państwa.⁵

W literaturze, rząd przedstawiany jest również jako pewien zbiór urzędów, działających w ramach jakiegoś systemu politycznego, który z kolei rozumiany jest jako wpływ albo wywieranie wpływu na inny podmiot, który z założenia powinien być pozytywny.⁶ W obrębie wspomnianego systemu, urzędy te spełniają tzw. określoną rolę polityczną w postaci tworzenia prawa, jego interpretacji, aż wreszcie egzekwowania.⁷ W odróżnieniu od definicji zaprezentowanej, na samym początku rozdziału, Robert Dahl i Bruce Stinebrickner dodają jeszcze, że w gestii rządu leży również posiadanie monopolu na wykorzystanie siły, przy jednoczesnym określeniu granic jej użycia.⁸

Na podstawie analizy obu definicji tego samego pojęcia, można powiedzieć, że rząd to organ, który odpowiedzialny jest za nakreślanie kierunku polityki, tak państwowej, jak i międzynarodowej, definiowanie jej celów, mając na względzie szczególne dobro ogółu, tj. społeczeństwa, zachowując przy tym równowagę gospodarczą. Rząd ustala także granice swojego działania i organów mu podległych, uwzględniając sposoby egzekwowania ustalonych reguł, przy posiadaniu wyłączności na określanie granic użycia siły.

Na potrzeby niniejszego rozdziału, warto również zastanowić się nad pojęciem opozycji, które na pierwszy rzut oka wydaje się być terminem oczywistym, wręcz banalnym. Termin ten używany jest do opisywania nie tylko działań, ale i postaw, które podejmowane są tak indywidualnie, jak i zbiorowo, mające na celu przeciwstawienie się rzeczywistym zjawiskom, zaistniałym sytuacjom.⁹ Innymi słowy, to forma kwestionowania np. ideologii, charakterystycznej dla jakiegoś systemu, przyjętej przez władzę i instytucje w państwie. Taki opór może zostać zorganizowany przeciwko zjawiskom szerokim, jak np. system polityczny, albo tym, bardziej zawężonym, tj. panującej władzy, instytucjom albo instytucji, wreszcie przeciwko pojedynczej jednostce.

We współczesnej polityce, opozycja postrzegana jest jako zorganizowana grupa społeczna, z jasno wyznaczonymi priorytetami, leżącymi na przeciwległych biegunach ideologicznych niż te, obowiązujące. Taka grupa obiera sobie również pewną ścieżkę działania oraz instrumenty jej

⁵ Wnioski napisane na podstawie: M. G. Roskin, op.cit., s. 57.

⁶ R. Dahl, B. Stinebrickner, op. cit., s. 54.

⁷ Ibidem., s. 55.

⁸ Ibidem., s. 57.

⁹ S. Bożyk, *Pojęcie opozycji politycznej i jej zasadnicze typy*, w *Prawnoustrojowy status opozycji parlamentarnej w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej*, Wyd. Temida, Białystok 2006., s. 15.

odpowiadające, w celu podkreślenia swojego istnienia na państwowej scenie politycznej. Poprzez instrumenty, należy rozumieć tutaj pewnie mechanizmy o charakterze instytucjonalnym, które umożliwią jej dokonanie wpływu na rodzaj, jak również samą treść podejmowanych decyzji.¹⁰

Wówczas można powiedzieć o próbie tworzenia własnych struktur organizacyjnych, których celem jest ustanawianie praw, zdaniem opozycji najbardziej odpowiednich i ich publiczne prezentowanie. Wtedy mówi się o działalności typowo politycznej, które de facto, jest już zjawiskiem zupełnie normalnym i powszechnym we współczesnych systemach politycznych. Opozycja postrzegana jest jako część składowa rządu, partii politycznych, organizacji, szerzej mówiąc polityki państwowej.¹¹

Jak już zostało konkretnie powiedziane, rząd w największym stopniu wywiera wpływ na politykę państwową danego kraju, również Wielkiej Brytanii, która od zarania jest monarchią. System ten nie odbiega od założeń teoretycznych, gdyż rząd spełnia tam rolę organu dowodzącego, odpowiedzialnego za kierowanie polityką, a więc wywieranie wpływu, z myślą o potrzebach społeczeństwa, dbając jednocześnie o odpowiedni poziom rozwoju gospodarczego, a co za tym idzie ekonomicznego. Nie tylko w sferze państwowej, ale również tej, międzynarodowej rząd brytyjski ma dość duży zakres kompetencji, żeby nie powiedzieć, całkowity. W dużej mierze, dzięki niemu i w mniejszej dzięki opozycji, Wielka Brytania, jako monarchia odgrywa pewne role, tak w sensie państwowym, jak i międzynarodowym. Jest chociażby członkiem Wspólnoty Europejskiej, albo Paktu Północno Atlantycznego, NATO, czy też Rady Bezpieczeństwa ONZ, oraz Rady Europy G7, G8, G20, OECD i WTO.¹² Dlatego też, niezwykle istotne jest, aby przeanalizować struktury państwowe Wielkiej Brytanii, jakimi jest rząd i opozycja, dzięki którym polityka brytyjska nie stanowi zamkniętej enklawy.

Zasady funkcjonowania systemu politycznego, a więc i rządu Wielkiej Brytanii, jako jednego z części składowych polityki, nie są opisane w konstytucji, jak jest to w przypadku innych państw Europy Zachodniej, gdyż państwo pozbawione jest jednolitego aktu normatywnego, a reguły, na podstawie których działa są zbiorem ustaw i spisanych praw zwyczajowych, które de facto, sprawdzają się. Na ich podstawie można powiedzieć, że królowa Wielkiej Brytanii, spełnia funkcję jedynie reprezentacyjną. Nie można pominąć faktu, że rola monarchy w literaturze przedmiotu, często utożsamiana jest z rolą całej monarchii.¹³ Nie powinno to nikogo dziwić, bo przecież Królowa Elżbieta II, zgodnie z prawem stanowi ucieleśnienie władzy.¹⁴

Pomimo faktu, że każdy akt normatywny jest ustanawiany w imieniu Jej Królewskiej Mości, w rzeczywistości królowa nie posiada realnego wpływu na jego rodzaj, kształt i wreszcie treść. Nie stanowi nawet organu doradczego. Niemniej, zarówno w ustawodawstwie pierwotnym, jak i wtórnym, efekt końcowy w dużej mierze zależy od tego, w jakim przedziale czasowym

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² *Wielka Brytania*, Wikipedia Wolna Encyklopedia., http://pl.wikipedia.org/wiki/Wielka_Brytania., dostęp 2.09.2014.

¹³ Ibidem., s. 78.

¹⁴ Ibidem., s. 81.

monarcha asygnuje przedstawiony jej dokument. Wówczas dopiero wtedy może on zostać podany do wiadomości publicznej, a tym samym, wejść w życie. W pierwszym z zaprezentowanych ustawodawstw, ustawy uchwalane są przez Parlament Zjednoczonego Królestwa w Londynie i mogą one obowiązywać albo na terenie całego Zjednoczonego Królestwa albo w jednej, ściśle określonej jego części. Projekt ustawodawczy zanim trafi do rąk Jej Wysokości, musi przejść szereg procedur, w postaci pierwszego i drugiego czytania, czyli formalnego przedstawienia projektu z późniejszym podjęciem tzw. debaty ogólnej. Po tym, następuje szczegółowa analiza treści aktu, po której przedstawiciele parlamentu, tj. Izby Gmin, a dokładniej komisji legislacyjnej, *Public Bill Committee*, mogą zgłaszać poprawki, po których następuje etap sprawozdania, czyli możliwości wniesienia dalszych zmian. Trzecie czytanie, z kolei, stwarza ostatnią możliwość przeprowadzenia debaty, w trakcie której członkowie Izby Lordów mogą zasugerować swoje pomysły i wnieść poprawki. Ten etap poprzedza, zatwierdzenie dokumentu przez obie izby, po czym następuje jego odesłanie do Jej Królewskiej Mości, która zobowiązana jest go podpisać, tzw. *Royal Assent*.¹⁵

Ustawodawstwo wtórne, natomiast, przyjmowane jest na mocy kompetencji, które nadane są przez Królową Elżbietę II, Jej Królewską Mość, która w rzeczywistości zasiada w radzie, zwanej *Her Majesty in Council* albo *the Privy Council*¹⁶. Akty mogą być wydawane na podstawie rozporządzenia przygotowanego przez Radę, albo odpowiednich ministrów, czy też ich departamenty. Takie ustawodawstwo nazywane jest także delegowanym, natomiast wydawana ustawa to ustawa umocowująca, której zadaniem jest nadawać uprawnienia organom, albo jednostkom. Pokazując tę różnorodność nazewnictwa w brytyjskim ustawodawstwie, nie można pominąć ustawy macierzystej, która to nazwa również funkcjonuje. Z kolei, wypracowane akty ustawodawstwa wtórnego są nazywane trojako, albo rozporządzenia, *Statutory Instruments*, albo przepisy prawa wtórnego, *Statutory Rules*, ewentualnie każdy z osobna może mieć swój tytuł. Egzemplifikację stanowią może *Orders in Council* i *Regulations* albo *Rules*.¹⁷

Obydwa przykłady pokazują, że monarchia w zakresie ustawodawstwa państwowego pełni rolę jedynie reprezentacyjną, co wynika z kompetencji królowej w tym zakresie. Elżbieta II nie jest postrzegana jako aktywny partycypant stanowienia prawa, gdyż w rzeczywistości jej rola ogranicza się do złożenia podpisu pod zaprezentowaną jej ustawą, która wcześniej była przedyskutowana przez kompetentne organy, jakimi jest izby wyższa i niższa Parlamentu, odpowiednio Izba Lordów i Gmin. Jak wynika z przeprowadzonej analizy procesu legislacyjnego, nawet poprawki wprowadzane i analizowane są na poziomie parlamentarnym. Jedyna kwestia, która jest ściśle zależna od Jej Królewskiej Mości to czas, kiedy zostanie ustawa zaprezentowana opinii publicznej od czasu jej ustanowienia, gdyż wcześniej musi zostać asygnowana.

¹⁵ *Anglia i Walia. Prawo państwa członkowskiego*, European e-justice, https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-ew-maximizeMS-pl.do?member=1, dostęp 2.09.2014.

¹⁶ *The Privy Council* to Tajna Rada Wielkiej Brytanii, składająca się z grupy osób, wyżej postawionych w polityce, których nadrzędnym zadaniem jest doradzać królowej, ale którzy w rzeczywistości mają bardzo ograniczoną władzę, w zasadzie są jej pozbawieni.

¹⁷ *Anglia i Walia. Prawo państwa członkowskiego*, European e-justice, op. cit., dostęp 2.09.2014, aktualizacja 9.10.2014.

W jednym z przykładów ustawodawstwa wtórnego, odniesiono się do tzw. *the Privy Council*, której istotne jest, aby poświęcić odrobinę miejsca, gdyż stanowi jedną z części składowej Rządu Jej Królewskiej Mości, a jednocześnie bezpośrednio odnosi się do państwowego 'działania' samej Królowej. Struktura, której główną członkinią, a zarazem jej przewodniczącą jej najstarsza monarchini Europy, Elżbieta II, należy do jednej, z najstarszych form legislatywy, jakie działają w Zjednoczonym Królestwie. Swą historią sięgająca XVII-ego wieku, kiedy to król i wspomniana rada stanowili podstawowy organ decyzyjny, rada odpowiedzialna jest za reprezentantów władzy wykonawczej, tj. egzekutywy, chociaż jej współczesna rola w monarchii konstytucyjnej została ograniczona jedynie do tej, formalnej, reprezentacyjnej.¹⁸

Spotyka się raz w miesiącu, w miejscu, bliżej nieokreślonym, gdyż jest to zależne od tego, gdzie aktualnie przebywa Królowa. Źródła pokazują, że może to być oficjalna rezydencja, *Buckingham Palace*, albo *Windor Castle*, ewentualnie w porze letniej, *Balmoral*.¹⁹ W trakcie każdego spotkania, radni, będący bezpośrednimi podwładnymi Jej Królewskiej Mości, przedstawiają monarchini liczne postanowienia, dalej zwanymi *Orders*, wyrażając tym samym swoją prośbę o królewską akceptację. Obecna liczba radnych w *Privy Council* liczy 400, wśród których wymienia się członków Gabinetu, średniej rangi ministrów, przedstawiciele partii opozycyjnej, sędziego – seniora, jak również kilku delegowanych, będących przedstawicielami poszczególnych państw Commonwealth'u.²⁰

Nie da się ukryć, że rada, której bezpośrednio przewodniczy Królowa, jest wyłącznie symbolicznym elementem składowym rządu. Jak pokazują przykłady jej kompetencji, a raczej ich brak²¹, rada najwięcej uwagi poświęca zapoznaniu się z przedstawionymi jej dokumentami, które de facto zostały opracowane przez odpowiednie organy i instytucje rządowe, których przedstawiciele zasiadają w radzie, lecz tylko po to, aby bronić swojej wizji zmian wprowadzonych w dokumentach. Wszystko, co trafia do *Privy Council*, a w następstwie do Królowej, jest już dokładnie przedyskutowane i zmienione. Wymaga jedynie oficjalnej akceptacji przedstawicielki monarchii brytyjskiej, aby dokument stał się prawomocny.

Oprócz reprezentacyjnego ustawodawstwa państwowego, należy zwrócić również uwagę na symboliczną rolę monarchii, bezpośrednio utożsamianej z osobą Królowej, w procesie wyboru 'głowy rządu', ministra oraz jemu podwładnych współpracowników. W poprzednim rozdziale, *Zasady ustrojowe Wielkiej Brytanii*, a dokładniej w podrozdziale poświęconym rządowi brytyjskiemu, zauważono, że premier wybierany jest przez Elżbietę II, natomiast odpowiedni

¹⁸ *Queen and the Privy Council*, The official website of the British Monarchy, <http://www.royal.gov.uk/MonarchUK/QueenandGovernment/QueenandPrivyCouncil.aspx>, dostęp 3.09.2014.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

²¹ W opracowaniach można znaleźć informację, że do głównych uprawnień Rady należy podejmowanie ostatecznych decyzji z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Za rozstrzygnięcia odpowiedzialny jest Komitet Sądowniczy Tajnej Rady Wielkiej Brytanii, który jest jednym z Sądów Najwyższych Zjednoczonego Królestwa i którego decyzja jest przedstawiana Jej Królewskiej Mości, na podstawie M. Grzybowski, *Systemy ustrojowe państw współczesnych*, Wyd. Temida 2., Białystok 2012., s. 41.

ministrowie w porozumieniu z szefem rządu. W rzeczywistości, proces ten swą formą odbiega od jego teoretycznego założenia.

Prawdą jest, że monarchini powołuje premiera. Niemniej, wylania się on sam poprzez uzyskanie największej liczby głosów w trakcie wyborów powszechnych w jednomandatowych okręgach wyborczych.²² Sentencja ta może stanowić egzemplifikację tezy, że Królowa Elżbieta II nie ma realnego wpływu na decyzję, kto będzie miał powierzony gabinet, zbudowany z wyższej rangi urzędników państwowych, tworzących rząd. W praktyce, decyzja ta podejmowana jest przez społeczeństwo, partycypujące w wyborach, zawierające swoje interesy odpowiednim, według nich, kandydatom do Izby Gmin. Osoba, uzyskująca większość w izbie niższej Parlamentu, zostaje premierem.²³ W tym przypadku, funkcja monarchini ogranicza się do oficjalnego powołania na stanowisko osoby, która już i tak została wybrana przez poddanych.

Podobnie jest w przypadku wyboru odpowiednich ministrów. Jediną zauważalną różnicę stanowi fakt, że premier wylania się na drodze wyborów, ministrowie zaś wybierani są przez osobę, zasiadającą na miejscu najważniejszego ministra rządu. Premier po uzyskaniu oficjalnej 'zgody' Królowej na sprawowanie rządów, spotyka się z monarchinią w celu przedyskutowania i ukształtowania personalnego składu rządu. Praktycznie wygląda to tak, że premier idąc na spotkanie ma swoje propozycje osób, które widziałby na konkretnych stanowiskach i z którymi jemu dobrze by się współpracowało.²⁴ Swoje propozycje przedstawia Królowej, która zatwierdza wybór. Stanowi to jeszcze jeden przykład na potwierdzenie założenia, że obecnie Królowa Elżbieta II pełni jedynie funkcje reprezentacyjne, biorąc pod uwagę rolę monarchii w sferze państwowości. Choć mówi się, że powoływanie premiera i ministrów, czyli kompletnego składu rządu w Wielkiej Brytanii, leży w gestii monarchini²⁵, w praktyce jest on jedynie przez nią zatwierdzany.

Interesujący jest fakt, że w obydwu przypadkach, kiedy Elżbieta II jako monarchini zatwierdza wybory tak na szefa rządu, jak i licznych ministrów, może wykorzystać swoje prawo weta, które oficjalnie posiada.²⁶ W praktyce, nigdy nie jest ono wykorzystywane przez władczynię. Ostatni raz, kiedy ta siła została użyta wobec wcześniej podjętych decyzji, miał miejsce ponad 300 lat temu.²⁷ Wówczas, w 1707 roku Anna Stuart z niego skorzystała.²⁸ W efekcie, niewykorzystywane prawo weto traktowane jest jak gdyby w ogóle go nie było.²⁹ Może być to

²² *The British Government: The Structure of Her Majesty's Government*, Britannica Panorama, <http://www.britannica.com/gov/gov11.html>, dostęp 4.09.2014., aktualizacja, 20.12.2014.

²³ Ibidem.

²⁴ E. Gdulewicz, W. Kręcisz, *Ustrój polityczny Wielkiej Brytanii*, w *Ustroje Państw Współczesnych*, Wyd. Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej, Lublin 2001., s. 44.

²⁵ P. Bromhead, *Life in modern Britain*, Wyd. Longman., London 1973., s. 18.

²⁶ Ibidem.

²⁷ *Historia brytyjskiej monarchii – najciekawsze fakty, nieznanne tajemnice*, Super Express, http://www.se.pl/technologie/nauka/historia-brytyjskiej-monarchii-najciekawsze-fakty-nieznanne-tajemnice_183081.html, dostęp 4.09.2014., informacja potwierdzona w publikacji C. Campbell, *Królowa – nieznaną historią Elżbiety Bowes – Lyon*, Wyd. Znak litera nova, Kraków 2013.

²⁸ Ibidem.

²⁹ P. Bromhead, op. cit., s. 19.

kolejny przykład, potwierdzający stwierdzenie, że rola monarchini, a tym samym monarchii jako systemu politycznego w zakresie ustawodawstwa państwowego ogranicza się jedynie do podkreślania swojego istnienia poprzez podpisywanie wcześniej podjętych decyzji oraz przygotowanych dokumentów. Znowu sprowadza się to do wniosków, że monarchia pełni funkcję reprezentacyjną.

Ostatnią egzemplifikacją może być otwieranie sesji Parlamentu brytyjskiego, w trakcie którego Elżbieta II prezentuje plany działania rządu na najbliższy rok.³⁰ W rzeczywistości, jest to wydarzenie, jak przystało na Wielką Brytanię, niewątpliwie o charakterze symbolicznym. Jest to jedna z niewielu sytuacji, kiedy najstarsza monarchini Europy, a jednocześnie symbol Brytanii, prezentuje się w oficjalnym stroju ceremonialnym (patrz Załącznik nr 4).³¹ W trakcie otwarcia sesji Parlamentu, Królowa odczytuje mowę, która nota bene napisana zostaje przez osobę, obecnie sprawującą urząd premiera. Ogłaszane są plany dla rządu na najbliższy rok, co postrzegane jest jako sytuacja z lekka symboliczna, gdyż innymi słowy jest to oficjalne zapoznanie obywateli z wybranym sposobem tzw. 'uprawianej polityki'.³² Tak więc, ostatnie otwarcie sesyjne dotyczyło wyższych emerytur dla obywateli Wielkiej Brytanii, tańszej opieki nad dziećmi, jak również praw dla nisko opłacanych pracowników.³³

Zaprezentowany przykład nie powinien wzbudzać wątpliwości, co do reprezentacyjności, biorąc pod uwagę rolę, jaką wówczas odgrywa monarchini. Obecność Jej Wysokości jak również księcia Filipa, jako współmałżonka, nadaje całemu wydarzeniu splendoru i symbolicznego charakteru. Bowiem, nikt nie wyobraża sobie otwarcia nowej 'ery parlamentarnej' bez obecności królowej, której obowiązek uczestnictwa jest następstwem uwarunkowań historycznych. Jedynymi wyjątkami, kiedy wydarzenie to musiało odbyć się bez Elżbiety II to lata 1959 i 1963, kiedy monarchini była w stanie błogosławionym.³⁴ Jednakże, obecność Królowej nie ma żadnego praktycznego wymiaru. Nie zabiera ona głosu, prezentując swoje własne poglądy i wizję sprawowania władzy. To, co pada z jej ust jest wynikiem pracy zespołu ludzi, zaangażowanych w budowanie realnego systemu monarchii parlamentarnej.

Grupa polityczna, szumnie nazwana opozycją działającą pod nadzorem Edwarda Milliband'a, lidera Opozycji Jej Królewskiej Mości,³⁵ pełni funkcję części składowej rządu. Jest to ugrupowanie, które swą wielkością zajmuje drugie miejsce w Izbie Gmin. Zastrzega się jednak,

³⁰ *Koronowane głowy na sesji otwarcia Parlamentu.*, Newsweek Polska., <http://swiat.newsweek.pl/elzbieta-ii-krolowa-otwarcie-sesji-parlamentu-newsweek-pl.galeria,340959,1.html>, dostęp 5.09.2014., aktualizacja 20.12.2014.

³¹ Pod pojęciem oficjalnego stroju ceremonialnego Królowej Elżbiety II rozumie się przede wszystkim posiadaną przez nią w danej chwili koronę, która wykorzystywana jest tylko na obchody wydarzeń, ściśle związanych z historią i kulturą Wielkiej Brytanii, a przeciw otwarcie sesji Parlamentu niewątpliwie do takich wydarzeń należy, np., *Otwarcie sesji Parlamentu.*, <http://thequeen.blog.onet.pl/2014/06/04/otwarcie-sesji-parlamentu/>, dostęp 4.06.2014.

³² *Przemówienie Królowej na otwarcie sesji parlamentu.*, Czarnym Ciapkiem, Marudzenie człowieka niedostosowanego., <https://czarnym-ciapkiem.wordpress.com/2013/05/09/przemowienie-krolowej-na-otwarcie-sesji-parlamentu/>, dostęp 4.06.2014.

³³ *Otwarcie sesji parlamentu.*, op. cit., dostęp i aktualizacja 10.10.2014.

³⁴ Ibidem.

³⁵ H. Pidd., *Ed Miliband must cease Hampstead Heath politics to win election - MP.*, The Guardian., <http://www.theguardian.com/politics/2014/dec/23/ed-miliband-cease-hampstead-heath-politics-win-general-election-says-labour-mp>, dostęp 11.11.2014.

że monarchini ma prawo do zmiany osoby na tym stanowisku, i co ciekawe, nowy deputowany nie musi spełniać wymogu bycia członkiem rządu.³⁶

Zaliczając Opozycję Jej Królewskiej Mości do jednego z elementów rządu Wielkiej Brytanii, którego celem jest nie tylko przeciwstawianie się istniejącemu porządkowi, mówi się przede wszystkim o założeniu Rodney'a Brazier'a, który jasno podkreśla, że lider partii opozycyjnej czasami zobligowany wręcz jest do zaferowania partii rządzącej swej pomocy w procesach decyzyjnych.³⁷ Istotne jest jednak, aby zaznaczyć, że współudział partii przeciwnej jest ograniczony do tzw. dobrej woli premiera. Pod pojęciem tym, wspomniany autor publikacji *Constitutional Practice: The Foundations of British Government* rozumie ofertę, jaka składana jest przez premiera przedstawicielowi opozycji w postaci zaproszenia do współpracy nad danym projektem, który w rozumieniu społecznym ma służyć dobru ogółu.³⁸ Założeniem takiej postawy jest odpowiednie przygotowanie przewodniczącego partii przeciwnej do ewentualnego, natychmiastowego przejścia rządu w sytuacji kryzysowej kraju.³⁹

Podobnej opinii, że opozycja w Wielkiej Brytanii postrzegana jest wręcz jako partner w sprawowaniu rządów jest Erskine May, który w pracy zatytułowanej *Parliamentary Practice* zaznacza, że zadaniem rządu jest branie pod uwagę opinii partii opozycyjnej i wypracowanie wspólnego konsensusu.⁴⁰ Dlatego też, w systemie sprawowania władzy brytyjskiej, ustanowiono dzień, w którym odbywają się dyskusje partii rządzących nad wprowadzeniem zmian, w ustawodawstwie rozumianych jako poprawki.⁴¹ W tym miejscu, nie da się pominąć faktu, że opozycja stanowi elementarną część Rządu Jej Królewskiej Mości, przez co teoretycznie podlega jej bezpośredniemu wpływowi. Na podstawie zdobytej do tej pory wiedzy z przeprowadzenia poszczególnych analiz krytycznych, można domyślać się, że współpraca między partią wiodącą a tą, przeciwstawiającą się stanowi pewnego rodzaju siłę państwową, której decyzje przedstawiane królowej i zaakceptowane przez nią, będą wprowadzone w życie zwykłego obywatela.

Opozycja Jej Królewskiej Mości może brać aktywny udział w konsultacjach, mających na celu wypracowanie jednolitego, akceptowalnego rozwiązania, pod warunkiem, że rozmowy te mają charakter nieformalny. Odbywają się one dzięki tzw. *usual channel*, które ustanowione są przez *Chief Whip* największej partii opozycyjnej.⁴² Przykład ten pokazuje, w jakim stopniu partia przeciwna partycypuje w procesach legislacyjnych, w których może wpływać na kształt odpowiednich ustaw, lecz dodać trzeba, że w przeciwieństwie do władzy zwierzchniej Królowej Elżbiety II, nie posiada prawa weta.⁴³ W praktyce oznacza to, że ustawa musi zostać przyjęta w takiej postaci, w jakiej została zaprezentowana królowej. Po konsultacjach, a więc już w czasie

³⁶ Ibidem.

³⁷ R. Brazier, *Constitutional Practice: The Foundation of British Government*, 1998, s. 160-171.

³⁸ R. Brazier, op. cit., s. 175-180.

³⁹ Ibidem., s. 182.

⁴⁰ E. May, *Parliamentary Practice*, XXIII edycja., s. 247.

⁴¹ Ibidem., s. 248.

⁴² Ibidem., s. 250.

⁴³ Ibidem.

prezentowania aktu normatywnego monarchini, opozycja nie może przeciwstawić się jej projektowi. Jedyną osobą, posiadającą to prawo, jak powszechnie wiadomo jest sama Królowa.

Opozycja Jej Królewskiej Mości posiada również prawo zadawania pytań i proszenie o wyjaśnienia poszczególne departamenty, w momencie pojawienia się wątpliwości.⁴⁴ Co istotne, osoby zasiadające w ławach po przeciwnej stronie Parlamentu, mogą zadać więcej niż jedno pytanie, co jest ustanowione normami prawnymi Wielkiej Brytanii.⁴⁵ Raz w miesiącu Opozycja Jej Królewskiej Mości może pytać w Chamber, a raz w tygodniu może otwarcie zapytać Premiera, sprawującego władzę o kwestie najbardziej sporne.⁴⁶ Ważne jest to, że w kulturze politycznej Wielkiej Brytanii, wypracowano pewien wzór porozumienia między partią rządzącą a opozycyjną. Zadawanie pytań stanowi pewnego rodzaju zaczątek dyskusji nad tym, co powinno, co może być zmienione oraz jaki sposób powinien być wybrany do przeprowadzenia zmian, aby były one podjęte z pożytkiem dla społeczeństwa.

Wszystkie zaprezentowane przykłady działania Opozycji Jej Królewskiej Mości pokazują, że stanowi ona raczej grupę służącą radą i pomocą dla partii rządzącej. Za jej funkcję uważa się nie tylko przeciwstawianie się przyjętemu porządkowi, ale próbę podjęcia dyskusji nad kolejnymi zmianami, co do których przekonane powinny być obydwie stronnictwa parlamentarne. Rząd Jej Królewskiej Mości i Opozycja Jej Królewskiej Mości w Wielkiej Brytanii to nie przeciwstawianie się sobie nawzajem, ale próba porozumienia i utrzymywania realnej władzy.

Egzemplifikacje te pokazują również, jak bardzo ograniczona jest rola Królowej Elżbiety II jako monarchini. Jej zadanie ogranicza się bowiem do wysłuchania projektów ustaw, jakie są już wcześniej opracowane przez rząd i przedyskutowane wspólnie z opozycją, uwzględniając już wniesienie odpowiednich poprawek. Oprócz zapoznania się z nowymi prawami, Królowa odpowiedzialna jest za oficjalne przyjęcie prawa, które asygnowane jest przez nią osobiście, co jest równoznaczne z wejściem w życie. Trudno nie zgodzić się z tezą, że rola monarchini, a tym samym monarchii w kwestiach państwowych ograniczona jest do tej symbolicznej, reprezentatywnej.

Do tej pory podjęto temat roli monarchii brytyjskiej, jako narodowego systemu politycznego, stanowiącego podstawę funkcjonowania odpowiednio organów państwowych jakim jest Rząd Jej Królewskiej Mości i Opozycja Jej Królewskiej Mości. Niemniej, nie można zapominać, że Wielka Brytania to państwo, które nie jest zamknięte wewnątrz swojej własnej kultury politycznej, ale stanowi jeden z elementów funkcjonowania polityki międzynarodowej. Dlatego też, nie można pominąć roli, jaką odgrywa monarchia brytyjska w strukturach międzypaństwowych, jakimi są Unia Europejska albo Pakt Północno – Atlantycki, NATO, czy też Organizacja Narodów Zjednoczonych, ONZ.

⁴⁴ M. Durkin, O. Gay, *Her Majesty's Opposition*, House of Common Library, 2006., s. 5.

⁴⁵ M. Durkin, O. Gay, *op. cit.*, s. 6.

⁴⁶ *Ibidem*.

Celem tego krótkiego podrozdziału nie jest zaprezentowanie faktografii rozwoju i przynależności Wielkiej Brytanii do wspomnianych struktur, ale przywołanie współczesnych przykładów z życia państwa, aby pokazać jego prawdziwą rolę, jaką odgrywa jako aktor stosunków międzynarodowych.

Obserwując współczesną brytyjską scenę polityczną, bez problemu można zauważyć, iż zdecydowanie dominuje euro sceptycyzm zarówno wśród przedstawicieli władz oraz obywateli. Biorąc pod uwagę pierwszy ze wspomnianych aspektów, przynależność do UE, jak również korzyści z tego wynikające stają się głównym tematem debat przedwyborczych, w których uczestniczą przedstawiciele partii rządzącej, David Cameron i lider opozycji, Ed Milliband. Jak przystało na przedstawicieli dwóch odrębnych ugrupowań, jeden popiera pomysł pozostania w strukturze upatrując w tym korzyści nie tylko dla kraju, ale i Unii, podczas gdy ten drugi jest zdecydowanie temu przeciwny.⁴⁷ Odnosząc się z kolei do badań *Transatlantic Trends 2014*, przeprowadzonych przez The German Marshall Fund of the United States, trzeba powiedzieć, że 51% jest zdecydowanie przeciwna pozostaniu państwa w UE.⁴⁸ Ponad połowa społeczeństwa brytyjskiego opowiada się za wystąpieniem ze struktury, upatrując w tym większe korzyści dla państwa.

Jak twierdzi Przemysław Żurawski vel Grajewski, takiego stanu rzeczy należy upatrywać w przeszłości, cofając się do wydarzeń II-iej wojny światowej, kiedy państwo brytyjskie skutecznie odparło atak wojsk Wehrmachtu. Zdaniem politologa, wydarzenie to stało się symbolem stabilności i bezpieczeństwa, jakie jest w stanie zagwarantować kraj swojemu społeczeństwu. Bowiem zasada przyświecająca Brytyjczykom po dziś dzień to „nie należy majstrować przy dobrze funkcjonującym urządzeniu”.⁴⁹

Obecność Wielkiej Brytanii w Unii przez jej przedstawicieli postrzegana jest jako wysoce pożądana. Brytania bowiem odznaczająca się niezachwianą stabilnością oraz profesjonalizmem politycznym pozytywnie wpływa na odłamy odpowiednich polityk, budujących całą strukturę. Innymi słowy, Wielka Brytania w UE postrzegana jest jako silny partner decyzyjny w procesach kształtujących teraźniejszość i przyszłość polityczną państw przynależących.⁵⁰

W tym miejscu zaznaczyć trzeba, że monarchia brytyjska jako narodowy system polityczny na arenie międzynarodowej nie odgrywa symbolicznej roli, ale aktywnie partycypuje w życiu politycznym struktury. Co ciekawe, uważana jest za ostoję wartości narodowych, którym obywatele dzięki sprawnie działającym strukturom rządowym pozostają oddani i wpływają na ich dalszy rozwój. Przedstawiciele władzy brytyjskiej cieszą się dużym zaufaniem w zakresie polityki

⁴⁷ *Wielka Brytania ucieka z Unii Europejskiej? Referendum nie zaszkodzi naszej gospodarce*, TVN 24 BIS, <http://tvn24bis.pl/wiadomosci-gospodarcze/71/wielka-brytania-uciek-a-z-unii-europejskiej-referendum-nie-zaszkodzi-naszej-gospodarce,486981.html>, dostęp 10.11.2014.

⁴⁸ *Transatlantic Trends 2014*, The German Marshall Fund of the United States., s. 25.

⁴⁹ P. Żurawski vel Grajewski., *Pozycja Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej w świetle odrzucenia przez Zjednoczone Królestwo paktu fiskalnego*, Nowa Politologia, <http://www.nowapolitologia.pl/politologia/europeistyka/pozycja-wielkiej-brytanii-w-unii-europejskiej-w-swietle-odrzu-cenia-przez-zjednoczone-krolestwo->, dostęp 1.10.2014.

⁵⁰ Ibidem.

zagranicznej.⁵¹ Dlatego też oficjalnie mówi się, że Wielka Brytania to partner potrzebny UE, który swą obecnością zaznaczać będzie wartości przynależności społecznej i nada państwowego charakteru całej strukturze. Obecnie, jest to jedno z najpotężniejszych państw tworzących Wspólnotę Europejską.⁵²

Wielka Brytania wspólnie z Republiką Federalną Niemiec, jak również z Włochami i Francji tworzy tzw. 'wielką czwórkę' unijnych mocarstw. Zajmuje czwarte miejsce, biorąc pod uwagę skalę płatnika netto do wspólnego budżetu Unii Europejskiej.⁵³ Nie można jednak pominąć faktu, że i w tej kwestii Zjednoczone Królestwo odznacza się przynajmniej minimum suwerenności w postaci 'rabatu brytyjskiego'. Oznacza to, że państwo płaci zdecydowanie niższe składki niż jest to w przypadku czołowych przedstawicieli 'czwórki'. Niemniej, obecność państwa brytyjskiego wydaje się być niezwykle korzystna z ekonomicznego punktu widzenia.

Ponad to, nie wolno pomijać faktu, że znaczenie Wielkiej Brytanii jako najpotężniejszego mocarstwa światowego sukcesywnie maleje chociaż wciąż pozytywnie wpływa na wiele gałęzi życia międzynarodowego. Jak pokazują dane Banku Światowego 2010, Wielka Brytania zajmowała 6 – te miejsce na świecie, analizując wielkość jej gospodarki.⁵⁴ Obecne dane statystyczne utrzymują te wskaźniki na względnie porównywalnym poziomie. Wciąż uważa się, że brytyjska gospodarka odgrywa znaczącą rolę w światowej produkcji surowców i odznacza się znacznym liberalizmem gospodarczym wśród krajów wspólnotowych.⁵⁵ Londyn, natomiast jako stolica kraju, uchodzi za czołowy ośrodek usług finansowych i postrzegany jest za jeden z trzech, najważniejszych centrów dowódczych gospodarki światowej.⁵⁶ Wspólnie z Nowym Jorkiem i Tokio, stolica Zjednoczonego Królestwa uchodzi za głównego koordynatora przedsięwzięć gospodarczych. Zjednoczone Królestwo należy również do grona państw, dysponujących bronią jądrową. Badania przeprowadzone przez Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem w 2011 roku pokazał, że państwo to posiada 225 głowic (160 gotowych do natychmiastowego użycia).⁵⁷ To samo badanie, z kolei przeprowadzone dwa lata później, tj. w 2013 roku pokazało, że Zjednoczone Królestwo nie zaprzestało swoich działań mających na celu umocnienie uzbrojenia. Wydatki na obronność zostały zwiększone dwukrotnie, a Wielka Brytania zajmuje czołowe miejsce w tej kwestii, tuż obok Rosji, Chin, Arabii Saudyjskiej, jak również Japonii czy Francji.⁵⁸ Jest to egzemplifikacja brytyjskiej wiarygodności i stabilności,

⁵¹ P. Żurawski vel Grajewski, op. cit.

⁵² Wielka Brytania. Polityka zagraniczna, Stosunki Międzynarodowe info, http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj/Wielka_Brytania.polityka_zagraniczna, dostęp 10.10.2014.

⁵³ P. Żurawski vel Grajewski, op.cit.

⁵⁴ Wielka Brytania. Rola Międzynarodowa, Stosunki Międzynarodowe.info, http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj/Wielka_Brytania.rola_miedzynarodowa, dostęp 8.10.2014.

⁵⁵ Gospodarka Brytyjska, Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Londynie, http://www.londyn.msz.gov.pl/pl/wspolpraca_dwustronna/informacje_ekonomiczne/gospodarka_brytyjska/, dostęp 9.10.2014.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Sztokholmski Międzynarodowy Instytut Badań nad Pokojem, http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/haslo,Sztokholmski_Miedzynarodowy_Instytut_Badan_nad_Pokojem, dostęp 12.11.2014.

⁵⁸ *Zachód wydaje na wojsko coraz mniej. Reszta świata się zbroi*, Polskie Radio, <http://www.polskieradio.pl/5/3/Artykul/1100014,Zachod-wydaje-na-wojsko-coraz-mniej-Reszta-swiatea-sie-zbroi>, dostęp 11.11.2014.

która niewątpliwie jest potrzebna i wykorzystana przez strukturę, jaką jest NATO. Obecność Wielkiej Brytanii w Pakcie Północno – Atlantyckim, nadaje mu status silnego, a tym samym, pożądanego.

W tym miejscu, trzeba dodać, że brytyjskie wojsko to jedno z najsprawniejszych w Europie. Nie tylko sprawność odgrywa tutaj znaczącą rolę, ale również ich duże doświadczenie bojowe oraz umiejętności nie tylko teoretyczne, ale i te, taktyczne. Za przykład posłużyć mogą działania zbrojne w Afganistanie i Iraku, albo Libii.⁵⁹ Odpowiednio w 2001, 2003 – 2011 i 2011, armia brytyjska, w której od początku zaszczepia się ducha walki i spójności, partycypowały w walkach, które nierzadko zostały uznane za wygrane. W konsekwencji, Wielka Brytania jest jednym, z najważniejszych członków, a za jej atut podaje się zdolności dyplomatyczne i pragmatyzm na drodze podejmowania decyzji taktycznych. Zjednoczone Królestwo to także stały, a jednocześnie aktywny członek Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych.⁶⁰ Uważa się, że to jedno z najbardziej liczących się państw na arenie międzynarodowej. Z decyzjami rządu Wielkiej Brytanii liczą się Stany Zjednoczone, gdyż zawarły one ze sobą tzw. specjalne stosunki.⁶¹ Niewątpliwie pozwala to na wywieranie zdecydowanie większego wpływu niż mogłoby to mieć miejsce biorąc pod uwagę tylko potencjał polityczny i gospodarczy Królestwa.⁶²

Powyższe sytuacje mogą posłużyć jako egemplifikacja roli monarchii brytyjskiej na arenie międzynarodowej. Pozwalają one na sformułowanie wniosku, że Zjednoczone Królestwo to nie zamknięte wewnętrzne państwo, które funkcjonuje tylko w ramach zasad historycznie ustalonych i konwenansów, opartych głównie na symbolice. To również militarnie, politycznie i społecznie silne państwo, partycypant procesów decyzyjnych Unii Europejskiej, NATO i ONZ. Swoim potencjałem może wpływać na kształtowanie polityki tak ekonomicznej, gospodarczej jak i społecznej innych uczestników struktur międzypaństwowych. Postrzegane jako symbol stabilności i jedności narodowej, realnie również wpływa na to, co może się wydarzyć w przyszłości poprzez utrzymywanie odpowiednich ośrodków decyzyjnych (Londyn), jak i surowców mineralnych i militarnych jednocześnie. Przez to staje się również niekwestionowanym uczestnikiem wydarzeń, jakimi były szczyty G7, G8, G20, gdzie Wielka Brytania dość jasno przedstawiała swoje stanowiska i propozycje rozwiązań poszczególnych sporów.

⁵⁹ Wielka Brytania. Rola Międzynarodowa., op. cit.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Ibidem.

⁶² Ibidem.